

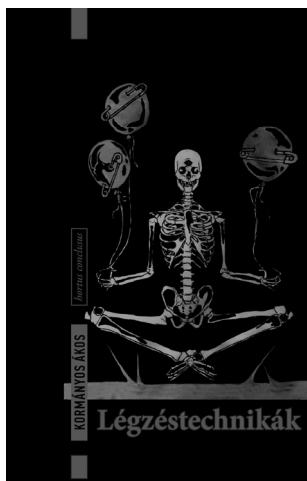
BORBÍRÓ ALETTA

Vérbeli ódaköltő?

KORMÁNYOS ÁKOS: LÉGZÉSTECHNIKÁK

„Kormányos Ákos a test költője” – írja Mohácsi Balázs a 2022-es *Légzéstechnikák* című kötet fül-szövegében. És valóban, Kormányos a 2021-es *Töredezettségmentesítés* után az új könyvében is a testet mint anyagot írja le és bontja fel. Mohácsi azt is hozzáteszi, hogy Kormányos „[új] verseiből az is kiderül, amit első kötete kapcsán csak sejteni lehetett: hogy vérbeli ódaköltő [...]” Mohácsinak ebben is igaza van, mégis, a *Légzéstechnikák* szerelmi testódáinak hangja meg-megbi-csaklik, sokszor hamisan szól. A könyvet és koncepciót Csizmadia Molli erőteljes és megragadó illusztrációi teszik figyelemre méltóvá, verseit tekintve kifejezetten gyenge anyagot kap az olvasó.

Fiatal Írók Szövetsége
Budapest, 2022
47 oldal, 2500 Ft

Egy életmű darabjait sokszor felesleges egymáshoz mérni. Részletezhetném, hogy az utóbbi két kötet vizuális összeállítása kiemelkedő és kifejező, hangsúlyossá tehetném, hogy a testrepresentációjuk, a test mint akadály hogyan határozza meg a két lírakötetet. Mégsem érezném termékenynek a *Légzéstechnikák* szempontjából a részletes összehasonlítást, viszont nehéz szemet hunyni afelett, hogy egy szerző két egymást követő évben úgy jelentkezik könyvvel, hogy valójában egyik sem válogatás, hanem különböző témára épülő konceptkötetek. Két egymáshoz ennyire közel megjelent anyag némi gyanút kelt: vajon mennyire megmunkáltak a szövegek? Valóban készek a publikálásra? A *Légzéstechnikák* esetében jogosak ezek a kételyek, és be is igazolódik, hogy szerzői részről fontos lett volna hagyni, hogy valóban megszülessenek a versek, szerkesztői részről pedig erősebb kezű szövegmunkára lett volna szükség.

A két ciklusra bomló (*Bélgzés és Kilégzés*), 24 verset és 10 illusztrációt tartalmazó kötet esetében kissé felborul az egyensúly: mintha nem is a lírán lenne a fókusz. Úgy tűnik, hogy Kormányos szövegei igyekeznek kibontani vagy árnyalni Csizmadia sötét tónusú, gótikus-horrorisztikus képeit, holott a kötetben szereplő egyetlen alkotói név (Kormányosé) világossá teszi, hogy alapvetően egy szövegcentrikus összeállításról van szó. Csizmadia Molli vizuáljai felbontják a testet, láthatóvá teszik a belső szerveket, és mindezt egy privát, belső térbe illeszti az alkotó, hiszen a líra laphelyzete is a karanténidőszakot idézi fel. Az illusztrációkon gyakran páros szervek jelennek meg egy lakás tereiben. A képek ezen az ábrázoláson keresztül, a test rész-egész viszonyára építve mutatják be a lírai ént és a versek megszólítottját.

Csizmadia képei valójában sokkal radikálisabbak és sötétebbek, mint Kormányos versei, amelyek ugyancsak a test fragmentumaira irányítják a figyelmet és zárt, intim térbe engednek be. Viszont, amikor szinte már abjekt leírásokba hajolna egy-egy vers, gyakran megáll a szöveg, nem lép tovább és nem tesz szemléletessé, nem gondol újra, így marad a pátosz: „Kivájnám a szemem, kitépném a nyelvem, / letépném a fülem, az orrom, / lenyúznám a bőröm, / és idegszálat idegszállal összekötve, / neked adnám érzékszerveimet.” (31). A vizuálok szín- és formakezelése elemeli a belsőszerveket a realitástól, sajátos hangulatot ad hozzájuk, viszont a versek a szerelmi toposzok (mint a teljes önfeladás) alacsony szintű újragondolását és -írását valósítják meg. Kormányos szerelmi lírája, bár a test és testek közötti intimitást, a tabuk felzárulását írja le, mégis giccses és semmitmondó marad az olyan megoldások, mint az „Édes szuszogásod leköti figyelmem.” (13) negédessége vagy a „Fuldokolva levegő után kapkodva” (20) túlrtsága miatt.

A *Légzéstechnikák* versei gyakran motivikus vagy nyelvi giccsbe hajlanak. Olyan, mintha Kormányos érezné, hogy az a tisztaság, amely az éteri, idealisztikus, a test működésének elfedésével létrejövő szerelmi költészethez általában kapcsolt hang, ma már fals lenne, így a test materialitása nagyobb hangsúlyt kap, viszont az angyal motívumának beemelése mégsem válik ennyire radikálissá. Annak ellenére, hogy ezek a lények profanizálódnak, giccsüket, pozitív társításaikat megtartják. A versekben az angyal nem a lírai én által szakadatlanul reprezentálódó társ attribútumaként vagy asszociációjaként van jelen, hiszen a lírai én az őrangyalát szerelme jeléül átruházza.

Az angyal és nő képe így szétválk, és az angyal részben profanizálódik azzal a gesztussal, hogy mint dolgozó entitás jelenik meg a kötet első és egyben egyetlen cikluson kívüli versében, az *Ügyfélfogadásban*: „A legszerteágazóbb munkakör az őrangyaloké. / Néhányan terepmunkát végeznek, / mások aktákat tologatnak. / Egy lélekhez három őrangyal tartozik. [...]” (7). A vers vége, miszerint a lírai én a saját angyalait másra íratja (ami itt még az olvasó vagy a versben nem megjelenített partner is lehet), a kötet egy későbbi pont-

ján, a *Belégzés* ciklus záróversében, a *Földönkívüliek vagy zseblámpás vadludak*-ban visszatér: „De csak én tudom, hogy tegnap éjjel / őrangyalaim szelték át az eget, feléd siettek, / Bogács irányába.” (28) Az angyal radikális újragondolása még ennek ellenére sem a szöveg szintjén történik meg, hanem Csizmadia Molli egyik illusztrációján. Egy sötét bordó háttér előtt íróasztalra helyezett lila, csonkolt, végtagok és fej nélküli meztelen, glóriás angyaltest. A kép a privátba, a hétköznapi helyezi a figurát, viszont a színek és vonalvezetés által fenyegető, sötét és baljós hangulatot áraszt.

A kötet gyakran kelti azt a benyomást, hogy pályakezdő szerző szövegeit olvassuk, aki még nem találja, hogyan lehetne feszes verseket írni. Holott éppen a *Töredezettségmentesítés* mutat rá, hogy Kormányos képes a tömörségre, és ezzel közvetít érzelmet. A *Légzéstechnikák* szövegei ehhez képest gyakran túlírtak, az ismétlődések nem poétikai, esztétikai funkcióval bírnak, hanem a szavak megrágásának, árnyalataik felfedezésének hiányát sugallják. A kötet címadó versére is jellemző a szavak és szótövek erőteljes iterációja, mint a *tér* („Minden belül történik, / a mentális térben. / Behunyom a szemem, és / észre kell vennem, hogy / a sötétség térben helyezkedik el.”), „Érzem a testem a térben.”, „Megérkeznek a hangok is a térbe”, „Majd a testérezékelés szűnik meg, / és megszűnik a tér.” [13–14]), *szem(héj)*, *megszűnik* vagy *szuszogás*. Az egyébként másfél oldalas vers záró sorai („A hang végül ritmus csupán. / Egyszerre csend lesz. Megállnak az órák. / Ezt hagyták ki a tanításaikból a jógik. / Meditálni a másik légzésére is lehet.” [14]), amelyek érezhetően új szempontot kívánnak felmutatni a másik félhez való viszonyban, kiüresednek a szavak túlhasználtsága miatt. Ezek a kizökkentő gesztusok azért is zavarók, mert Kormányos ügyesen kezd hangulatot teremteni. Kiaknázza azt, hogy a lírai én a saját mentális terét helyként fedi fel, és az olvasó szintén megteremt egy kognitív teret azáltal, hogy a szemén túli érzékszervekre hagyatkozik.

Azok a versek, amelyek első néhány sorában megjelenik a cím, ugyancsak nagyobb figyelmet érdemelték volna, hiszen a sorok közeli megismétlése tautológiává válik. Például a *Mellkasomban a tér* címe megjelenik a vers második sorában („Mellkasomban a tér kicsinek bizonyul.” (11)), és ezzel azon túl, hogy megjelöli, egyúttal túl egyértelművé is teszi azt a helyzetet, amelyet csak a harmadik sortól kezdve bont ki a szöveg. A második sor nélkül is egyértelmű, hogy a növekvő szív egyre nagyobb teret követel magának a többi belső szerv rovására („Szívem apró lépésekben kinövi helyét. / Megfeszül a szívburok, szétreped a rekeszizom. / Lassan behasad a mellhártya, tüdőm szétömlik mellkasomban. / Megreccsennek a bordák, és / az egyre növekvő szív befurakodik a garatomba.” [11]). Egyrészt emiatt, másrészt azért nem vagyok biztos abban, hogy Kormányos címei hozzáadnak a versekhez, mert olyan monologikus szövegekről van szó, amelyek képesek könnyedén és szervesen egymásba folyni, mintha egyetlen költemény alkotná a könyvet.

Ez a kezdeti likviditás a kötet felétől fullasztó, hiszen sem versképekben, sem témában nincs emelkedés vagy fejlődés, de újfajta szövegsodrás sem.

A *Légzéstechnikák* versei annyiban nyíltan a klasszikus szerelmi líra folytatásának tekinthetők, hogy megszólítottjuk hiányként jelenik meg, hiszen némaságra van ítélve annak ellenére, hogy a lírai énnel többnyire egy térben tartózkodik. Kormányos kísérletei, amelyek a műfaj kimozdítására törekednek – a toposzok újraírása, a testorientált leírás –, kevésbé sikerültek, sőt, be-
ragadnak a hagyományos megoldások és a bátor újragondolások közé. Éppen ebből fakad a szövegek és képek közti feszültség és súrlódás is. A szavak finomabban ábrázolják a zárt térben zajló, karantént leíró állapotot, Csizmadia képei viszont radikálisabb felnyílását kínálják a privát élettérnek és a testhez való viszonynak. Nem válik termékennyé a kötet két komponense, elegyük kevésbé sikeres. A *Légzéstechnikák* éppen ezért egy meglehetősen bártortalan kísérleti kötet lett, viszont felveti a kérdést: vajon milyen irányba fordul a szerző testpoétikája és kép-szöveg társítása a továbbiakban?